

VITAINDÍTÓ ELŐADÁS

Balaton Károly

DSc, egyetemi tanár,
Budapesti Corvinus Egyetem, Miskolci Egyetem
karoly.balaton@uni-corvinus.hu

Bevezető gondolatok

A közgazdaság-tudomány és a gazdálkodás-tudomány kapcsolata hosszú évek óta a viták előterében áll a gazdálkodástudományok hazai művelőinek körében. Ez a vita esetenként abban a kérdésben exponálódott, hogy mennyiben van létjogosultsága a gazdálkodástudománynak önálló tudományterületként való megjelenésre. A kérdés a fejlett országokban nem jelent meg ilyen élesen, hiszen ott korábban szétvált a közgazdaságtan és a gazdálkodástan, míg hazánkban hosszú ideig egy tudományterületként kezelték a kettőt. Gondoljunk csak arra, hogy egyaránt „közgazdász” diplomát kapnak az elméleti közgazdaság-tudományt és gazdálkodástudományt tanuló egyetemi hallgatók.

A két tudományterület történeti fejlődését tekintve egyértelműen megállapítható, hogy a közgazdaság-tudomány sokkal korábban indult fejlődésnek, mint a gazdálkodás-tudomány. Ennek megfelelően elméleti háttere, módszertana is fejlettebb, mint a gazdálkodástudományé. Markáns elméleti irányzatok jellemzik a közgazdaságtudomány fejlődését, míg a gazdálkodástudományban inkább az eklektikus, a több tudományterület koncepcióinak és módszereinek átvétele és alkalmazása figyelhető meg. A gazdálkodás-

tudomány fejlődését erőteljesen befolyásolta a gyakorlat által támasztott igény, a piaci verseny erősödése ugyanis új, korszerű és tudományosan megalapozott megoldásokat követelt meg a terület elméleti művelőitől.

A két tudományterület kapcsolatának számos nyitott kérdése váltotta ki az igényt, hogy a Magyar Tudomány Napja akadémiai rendezvénysorozat keretében napirendre tűzzük a két terület kapcsolatának megtárgyalását. A tudományos ülés előadóinak felkérésekor az alábbi kérdések vizsgálatát javasoltuk:

- Hol tart napjainkban a két tudományterület fejlődése?
- Milyen jelentősebb hatású új nézetek és szempontok jelentek meg az utóbbi években?
- Mennyiben tudnak releváns, gyakorlatban is alkalmazható válaszokat adni az elméleti kutatások az aktuális kérdésekre? Például: az elmúlt évek pénzügyi-gazdasági válsága, országok felemelkedése és bukása, a vállalatok helyzete és problémái a válság időszakában, a kilábalás lehetőségei.
- Kapcsolatok más társadalomtudományi, élettudományi és természettudományi területekkel.
- Beszélhetünk-e primátusról a közgazdaságtudomány, illetve a gazdálkodástudomány esetében?

- Létezik-e, hasznos-e s termékenyítő-e a két tudományág rivalizálása?
- Milyen lehetőségek, elképzelések alakultak ki a két tudományterület egymásra hatásának – koevolúciójának – elmélyítésére, s mi várható e tekintetben a következő években?

A közgazdaság-tudomány és a gazdálkodás-tudomány módszertani eszköztára, közösen használt és egymást kiegészítő módszertanok.

Különböző kutatási filozófiák, például pozitivista és interpretativista jelenléte és elismertsége?

Hogyan haladjunk tovább, mely megközelítések segíthetik az előrehaladást?

Előzmények a Közgazdasági Szemlében kibontakozott vita alapján

A *Közgazdasági Szemlében* 2009-ig visszamenően több tanulmány is foglalkozott a fentiekben felvetett kérdésekkel. Az alábbiakban rövid összefoglalót adunk ezek főbb gondolatairól.

Török Ádám (2009) cikke megállapította, hogy a közgazdaságtan a 2000-es évek eleje óta módszertani válságot él át. „A közgazdaságtan „főáramát” 2007 óta egyre több kritika éri; [...] a hagyományos modellezési módszerek a világgazdasági válság előrejelzésében többnyire kudarcot vallottak, az extrapoláción alapuló módszerek nem sokat érnek alapvető trendfordulók esetén”; „Jelentős módszertani fejlődés ment végbe a közgazdaságtanban a 20. század második felében, a technika rohamos fejlődése azonban felelősségteljes alkalmazást igényel.”

Markáns kritikus véleményeket fogalmazott meg a kérdésben Csaba László 2013-ban megjelent tanulmánya. Néhány idézet ebből:

„A tudományszak [a közgazdaságtan – B. K.] egészét egyszerre jellemzi egyfajta tartalmi

kiüresedés és a társtudományokkal való erőteljesebb kapcsolatkeresés, a módszertanok és az iskolák egymás mellett élése – ami egyáltalán nem békés, valamint a gyakorlat által felvetett kérdések elméleti általánosításának igénye.” „A közgazdaságtan [...] művelői sorra-rendre adósak maradtak a társadalmat leginkább foglalkoztató kérdésekre időben adott releváns válaszokkal.” [...] „tudományterületünkön paradigmaváltás érelődik” [...] „célszerű lehet a gazdasági képzés többszálúságának visszaállítása és a bolognai kísérletezéssel való teljes szembefordulás.” [...] „gondoljunk [...] a nem közgazdasági képzésekben bevezetett gazdasági ismeretek sematikus, alacsony szintű voltára. [...] mind a keresleti, mind a kínálati oldalon elhanyagolják a hagyományosan magas szintű elméleti képzési irányokat, a módszertanilag igényes kurzusokat.”

Török Ádám (2013) újabb cikkében további lényeges megállapításokat tett a tudományterület fejlődéséről. Megállapította, hogy „a nemzetközileg kiemelkedő rangú egyetemek, illetve folyóiratok még mindig preferálják az új utakat csak nagy óvatossággal kereső, a paradigmaváltásnak még a gyanúját is megszűrő elkerülő kutatókat és publikációkat.”

A problémák egy része a szerző szerint a gyakorlat igényeire vezethető vissza: „a magyar vállalatok nagy része nem igényel elméletileg igényesen képzett közgazdászokat [...] hanem csak olyanokat, akik három–négy területen eléggé képzettek. Ez a három terület: az angol nyelv, az informatika, a kommunikációs készség, és esetleg még a számvitel.”

A két tudományterület kapcsolatát illetően megjelenő vélemények a szakmai közéletben

Az alábbiakban összefoglaljuk azokat a véleményeket, amelyekkel rendszeresen találkoz-

hatunk a publikációkban és szóbeli kommunikációk során:

A két tudományterület szétválásának, a gazdálkodástudomány önállóodásának megkérdőjelezése. A gazdálkodástudomány viszonylag rövid múlttal rendelkezik a közgazdaságtudományhoz viszonyítva, így utóbbi a „tanítómester”.

A két tudományterület kölcsönös egymásra hatásának megkérdőjelezése. Tudomány-e a közgazdaságtan, tudomány-e a gazdálkodástan? Mindkettő (sőt még a társadalomtudományok más területei) tudományként való elismerésének megkérdőjelezése a természettudományok művelői részéről.

Daniel Kahneman közgazdasági Nobel-díjat kapott a pszichológia területén végzett korszakalkotó munkájáért. A hivatalos indoklás szerint mindenekelőtt azért kapta az elismerést, mert „a pszichológiai kutatás felismeréseit a közgazdaságtudományba integrálta, különös tekintettel az emberi ítéletalkotásra

és döntéshozatalra a bizonytalanság körülményei között.” (Kahneman, 2011)

A konferencián megvitatandó kérdések:

- A közgazdaságtan és a gazdálkodástan vizsgálati területe, elméleti háttere, alkalmazott módszereik, egymásra hatásuk;
- A két tudományterület kapcsolatai a kapcsolódó tudományterületekhez, egymásra hatások (viselkedési tudományok, matematika, statisztika, rendszerelmélet);
- Elmélet és gyakorlat kapcsolata – tudományos megalapozottság (rigour) és gyakorlati alkalmazhatóság (relevancia);
- Időbeli fejlődés, folytonosság és diszkontinuitás – paradigmaváltás –, merre tovább, a jövő nyitott kérdései, lehetséges fejlődési irányok.

Kulcsszavak: *közgazdaság-tudomány, gazdálkodástudomány, kutatási módszertan, gyakorlati relevancia*

IRODALOM

- Csaba László (2013): Kérdőjelek a közgazdaságtanban és oktatásában. *Közgazdasági Szemle*. 40, 1, 47–63. • http://www.csabal.com/downloads/kerdojelek_a_kozgazdasagtanban.pdf
- Kahneman, Daniel (2013): *Gyors és lassú gondolkodás*. HVG, Budapest

- Török Ádám (2009): Társadalomtudományi tények és természettudományos módszerek. *Közgazdasági Szemle*. 41, 11, 1067–1087. • http://epa.oszk.hu/00000/00017/00165/pdf/I_torok.pdf
- Török Ádám (2013): „Levelled or Tilted Playing Field?” *Közgazdasági Szemle*. 40, 3, 342–351. • http://epa.oszk.hu/00000/00017/00201/pdf/EPA00017_kozgazdasagi_szemle_2013_03_342-351.pdf

